

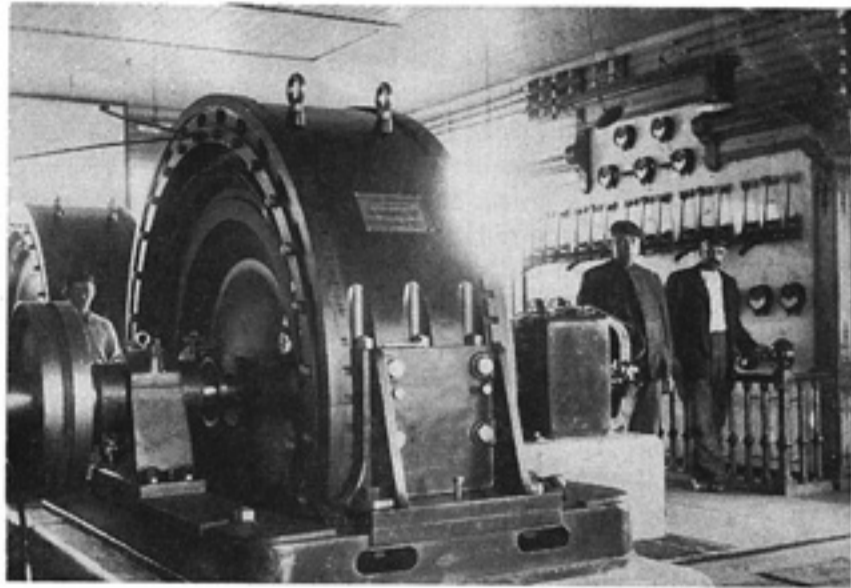
Fjeld-Ljom.

September 2012

Gratis avis!

Bli medlem av
Pressemuseet
Fjeld-Ljoms
venner!

Det hvite kull – Sta'ens gull

Nå'n framsynte hara på Sta'a, va t'li ute, å ja' a: f'orr ström i engros det vart comme il faut me' lys attpå te, halleluja' a. Jo, t'li kom lyse' åt fiffen f'orr 'n Müller han fiksa den biffen men så sa det stopp, kommunen vart propp, men 'n Flor ga 'n Grønn rette piffen.

Jubileumsboka til Røros E-verk «Ren energi, har undertittelen å ellers lite å kvart. Den skildrer selskapets 100-årige historie, 1912-2012, men tar også for seg lokalsamfunnet ellers; personer, virksomheter og hendinger fra 1890-åra fram til i dag. De første kraftkarene gikk i bresjen for å skaffe Bergstaden og Stormoen lys og kraft. De het Brosrup Marius Muller, Emil Knudsen og Henrik Grønn, en lege, en bergingeniør og en redaktør.

På initiativ fra førstnevnte ble

i Aar 1896, den 8. juni den for Anlæg af et Elektricitetsværk for Røros Bergstad anordnede Komite samlet. Samme år sto Røros Kobberverks kraftstasjon i Kuråsen ferdig etter initiativ av bergingenøren. Henrik Grønn var krumtappen, som på stiftelsesmøtet til Røros E-verk på Vonheim, søndag 2. juni 1912 ble valgt til formann i selskapet. Han ble kalt «E-verkets far» og hadde vervet i 40 år!

Huseierne i Bergstaden og på Stormoen stiftet Røros Elektrisitetsverk etter mange års turbulent forarbeid. Røros kommune deltok ikke i etableringen da selskapets virksomhet kun omfattet Sta'en.

Ved 25-årsjubileet uttalte Henrik Grønn:

Bygging av elektrisitetsverket var det største løft Bergstaden har tatt. Det blev den store og gode løftestang, direkte og indirekte.

Forutsetningen har alltid vært å skaffe billigst mulig lys og kraft for befolkningen.

Det første styret i Røros E-verk var også byggekomite for selskapets første kraftstasjon, torsterket med fire valgte representanter. De elleve kraftkarene var Henrik Grønn, P. A. Gjelsvik, Jens A. Flor, Lars Skancke, Anders O. Langen, Lars J. Tørrer, Per J. Høsoien, Ole A. Aas, Lauriz Opdal, Wilhelm A. Wexelsen og Ole Grøtaadal. Rørosetfossen ble tatt i bruk lørdag 4. oktober 1913.

Kjøpet av Kuråsfossen I i forbindelse med saneringen av Røros Kobberverks gjeld i 1936 og ferdigstillelsen av Kuråsfossen II i 1952 bragte E-verket mange steg framover. Investeringene la grunnlaget for utbyggingen av linjenettet i bygdene rundt og industrialiseringen på Bergstaden. Bestyrer Sverre Woldstund startet ved Røros E-verk 1. august 1939. Han ble den nye motoren i selskapets framdrift. En dag dukket munnrappe Per Svendsen Galåen opp på kontoret hans: «Wooldstund, no en spenninga så dårlig på Fabbrohaug at ongan remie, peke oppi take å vil ha appelsine, mens katta ligg på kokplaten å fryse.» Noen dager senere møtte Woldstund 'n Per-Svensen ne i gaten: «Nå min gode mann, hvordan gikk det med katten?» «Ho fraus i hæl ho.»

I jubileumsåret består styret i Røros E-verk av Thorleif Thoresen (leder), Lone Sundt Kokk. Fortsettes side 2

Et firklover fra det gamle Røros

Etter alle frasagn at dømme, maa det gamle Røros været rik paa merkelige, originale mennesker. Vor Bergstads egenartede forhold og folkeliv i svundne tider over en dragende magt paa os, den yngre generasjon.

Her møter vi fire egte typer fra 50-60-årenes Røros: Hermans-Knut, Jaamel-Hans, Ola Skans og Simen Lie. En fotograf Rostad havnet en dag her oppe paa Bergstaden. En utpræget humoristisk sans hadde han vistnok. Sammen med apoteker Calmeyer fik han disse fire sammen til et slag «styrvolt».

I den kjendte Rørostype Irgens stue blev bildet tatt. I flere av datidens aviser og tidsskrifter

ble billedet tatt ind med en humoristisk tekest lavet av fotografen og rimsmøden Irgens i fællesskap. Gamle folk husker nok delvis denne tekst, som skulde være meget vittig. Men nu er den ikke i sin helhet at opdrive.

At nogen ble fotografert og tatt ind i avisen var jo et særsyn i den tid. Der sto en gløse om det gamle firklover og bildet blev op-hængt til prydelse paa manges væg i de lavloftede stuer.

Hermans-Knut var av dem som visste raad for mangt og meget. Truverdig og stilfærdig av væsen hadde han folks tillid – kunde hjelpe baade folk og fæ. Det skulde jo ikke saa meget til, naar man var bevandret i den tids

kunst at«gjerra aar». Bare et lite ord kunde jo gjøre underverker. Og efter sagnet skulde Hermans-Knut kjenne lit til den videnskaben.

Jaamel-Hans – «Jaamelkongen» kaldet – troskyldig og barnlig gikk han sin vei gjennom livet. Han var nok egentlig et skud av den gamle adelige familie Dybdahl; men noe adelsmerke hadde Hans desværre ikke faat.

Han hadde sin residens borte i «Djupdalen» – «et ottendels mil fraa staen», som han selv sa.

Han var en veldig jæger. Paa sin eiendom Skansevolden bodde Skansen aare rundt. Men tidt og ofte vandre han ind til den kjære stad, – neget var det som (d)rog ham dit

Skansen hadde prøvet manges dyst. Mineskud hadde dundret ham om ørene og tuet ham paa livet, «men end star Skansen si-ke god» pleide han aa si.

Simen Lies mind staar i en egen glans, – han var den første «luftskipper» her oppe. Fra Fahlstromhagaen eller Asgjæle sendte han op sine baloner. Bestandig hadde han et taknørlig publikum samlet om sig.

En gang ble no; tilskuerne grundig skuffet, seildsen strandet – drivkraften, spirituen hadde tatt feil vei, – Simen selv hadde fortært den.

Svunden er det gamle Røros. Men den yngre legte vil saa Fortsettes side 2

Hermans-Knut, Jaamel-Hans, Skansen, Simen Lie.

Veien til Trondhjem fra Nilsenhjørnet

En billigst sørfra stopper på Nilsenhjørnet og spør en av Bergstadens originaler om veien videre til Trondhjem:

«Ta loddrett opp Kjerkgata to Korsveien, opp Mettingsbakken, Bikkjeflata, Annebakken, Tjuvsvingen, Prytzbakken, Pels, Nordhang, Syria, så e det strake veien.»

Kurs i Østerdalen bærslag

1907 - Østerdalens bærslag

Til underretning for alle, der interesserer sig for Østerdalens bærslag, meddeles, at der søndag den 26de mai kl. 4 em vil blive afholdt et møde i Hannestads skolehus til drøftelse av forskjellige sager vedrørende bærslaget.

Det vil blant andet blive fremlagt forslag til love samt udstedt indbydelse til aktietegning. Man tænker at sætte aktiebeløbet saa lavt at alle kan have adgang til at blive med paa dette gavnlige foretagende. Hannestad ungdomslag har havt øinene aabne for bærslagens store betydning, idet laget

enstemmig har bevilget de nødvendige midler til emballagekursus, der vil blive avholdt i midten av juni, antagelig i Hannestad skolehus. Som lærer for dette kursus er antaget hr. Ole Gundersen, der har holdt flere slike kursuser i Elverum. Der vil paa mødet blive i kurset eller senere ved henvendelse tilat indmælde deltagere else t den midlertidige bestyrelse for bærslaget.

Kurset vil vare ca. 8 dage og er frit for alle. Kun ca. 10 elever kan optages.

I bestyrelsen for Østerdalens bærslag – O. Rustad

Bergstaden under endring

Bergstaden Røros har i svært lange tider vært kjent for tre svært viktige og monumentale objekter, nemlig Røroskjerka, Smelthytta og slagghaugene. Disse har, i tillegg til de lave trehusene i bykjernen, vært selve symbolet på Kobberverkets virksomhet, og folks bo- og leveforhold. I den senere tid har man fått flere monumentalbygninger, men særlig et hus er framtrædende, det tenkes da på den nye flerbruks-hallen ved Gymsbygget. Kommer man med bil sørfra preges terrenget av hallen med sin form, størrelse og farge. I disse dager er dette svært tydelig mot høstfargene. Kommer man med tog fra Trondheim, skygger hallen for de gamle identitetsskapende elementene. Hallen er noe av det første man ser. Kommer man med fly til Røros, får man noe av det samme inntrykket. Med et enormt volum og et navn, Verket, som egentlig kun skulle vært brukt i forbindelse med selve verkshistorien, kan man spørre seg om man taper nærhet til historien, til fortidens virksomhet som gjorde Røros til et verdenskulturminne. Sager vi nå av den grenen vi sitter på?

Einar Engen

Jungelen breier seg

Sevildalen er ikkje å finne på verdenskartet. Det er lite ein kan gjere med det, og me som bur her saknar heller ikkje kartografisk plassering. Skilnaden mellom ein prikk på kartet og ein fluelort i glakarmen er i alle tilfelle så liten at ikkje eingong Vårherre legg merke til det utan briller. Me veit at det er her me bur, og lær jorda gå sin gang ikring seg sjøl. Me treng ikkje dokumentasjon på at me fins. Sikk sett er ein strek på Norgeskartet høveleg markering av eit truskyldig dalføre som følger vatnet unna bakke frå Savalen ned til Strømsgrenda før det til sist renn ut i Glåma og endar i havet.

Me som bur her har eit moderat og forsiktig syn på livet. Men me ser at med tida kan me få vanskar med å finne att oss sjøl. Jungelen breier seg, norsk og attkjennande, men likevel nærast aggressivt viltvelksande. Det er ein lavande «regnskog» så grønt ekspansiv at no ser eg verken grannen eller han ser meg. Til gjengjeld hører eg Sivilla som Oppdalskraft la i rør frå Savalen til kraftverket ved Bergerøningen. Det er ein lyd som har vore borte sia den tid. Men i år er han der att, suset som gjer ein tonedøv til Myllargut. Det regnar, dag etter dag, og det veks her i utkanten, grunnvatnet og gras

og lauvtree breier seg og skyt så enormt i veret at me snart ikkje ser anna nn ign naes. De kan vere skjebnesvangert for eit utkant-menneske som er avhengig av vidsyn og langsyn. Me kan ende så nærsynte at me sluttar med å undras på kva som skjuler seg attom kanten av utkanten.

Glømmet me å skaffe oss utsyn er det lett å glømmet at me er midt i verda. Men det er det me er, jamvel her djupt inne i vår lokale «regnskog».

Ola Jonsmoen

Tegning av Unni Lise Jonsmoen

Fjeld-Ljom
– satt og trykt
i bly!

Pressemuseet

Fjeld-Ljom.

I redaksjonen:

Ragnar Løkken - Per Hvamstad

Teknisk produksjon:

Jens Hystad - Ragnar Løkken
Torbjørn Torgersen - Tor Hermansen - Torbjørn Floor
Karl Ole Solli - Rudolf Olsen

Medarbeidere/illustrasjoner:

Ase Berg - Ola Jonsmoen - Johannes Sundt
Erik Roll - Unni Lise Jonsmoen - Helge Ness - Jon Høsoien
Arne Ingar Bækken - Arnhild Skre

Bilder utlånt fra Rørosmuseet og Nordøsterdalsmuseet

Sats og trykk:

Pressemuseet Fjeld-Ljom

Et enestående produkt
- også i framtida

Det er en fornøyelse nok en gang å kunne by på en utgave av Fjeld-Ljom, i sin gamle form og produsert på gammelmåten med blybly. Dette er fagarbeid og håndverk med lange tradisjoner. Kanskje kjenner du blysmaken! Nok en gang har dugnadsgjengen, med deltakere fra store deler av Sør-Norge, sammen med aktive rørosinger, kommet sammen, satt i gang det gamle maskineriet og fått ut avis. Det er en begivenhet at vi kan produsere avis på gammelmåten med blybly. Det er stort at vi har folk som fremdeles kan faget og kunsten, det er også stort at vi har teknisk utstyr som fremdeles kan settes i sving. Så langt vi har oversikt er det ingen andre som kan produsere avis på denne måten, i Norge, i Norden eller kanskje i Europa. Dugnadsgjengen fortjener stor takk for vel utført arbeid med dagens avis og for stell og pleie av det tekniske utstyret.

Men avisens innhold skal også skrives. Alt arbeid er basert på dugnad og fellesinnsats, men det har falt i styreleders lodd, en skrekkblandet fryd, å organisert arbeidet med å skaffe stoff. Det betyr at Fjeld-Ljom har fått en fungerende redaktør «uta Stena». Det bærer dagens avis preg av. Men innhold og form bygger på avisens gamle og gode tradisjoner. Fjeld-Ljom hadde et stort nedslagsfelt, fra Singsås-Budalen i nord og sørover til Ytre Rendalen og tidvis Stor-Elvdalen. For å dekke et så stort område var redaktøren avhengig av lokale medarbeidere. Vi har skaffet oss noen nye lokale medarbeidere, men trenger flere. Vi vil gjerne bringe stoff fra hele det gamle nedslagsfeltet.

Det er mye interessant å lese i tidligere årganger. Gamle notiser forteller mye om viktige saker som var framme i tida, gir oss viktig informasjon om utviklinga, dessuten om form og presentasjon. Vi får litt innsyn i tidligere tiders presseskikk.

Det er naturlig å markere Røros E-verks 100-årsjubileum. At Bergstaden og mange bygder fikk elektrisk kraft var en stor begivenhet. Små kraftverk ble satt i gang i de fleste elver og bekker, men det tok innpå 50 år før alle kunne skru på strømmen. Elektrisk kraft betydde også mye for avisproduksjon. Vi har ikke klart å finne mange detaljer om Fjeld-Ljoms overgang til elektrisitet. Det ble nok lagt inn lys og arbeidsforholda ble bedre. Det ble lettere å smelte blyet og etter hvert kom det elektrisk trykkpresse. Tidligere måtte den sveies eller en måtte trøse som en gammel dreibenk. Det er også tradisjon om at pressa ble drevet med vasskraft. Her må vi skaffe oss bedre kunnskap.

Byen og bygdene avisen dekket — den tids Fjellregion — var preget av rask vekst og utvikling. På 1870-tallet snudde Rørosbanen opp ned på det meste. Fra tidlig 1900 og utover var det gruvedrifta som kom med store endringer. I bygdene skjedde det ei industrireisning med utvikling og virksomhet en ikke har opplevd maken til seinere. Det var ubegrenset med arbeidsmuligheter og stor innflytting som førte til store endringer i lokalsamfunna rundt omkring. Utenlandske bedrifter og kapital sikret sine interesser og førte til store endringer sosialt, økonomisk og kulturelt. Midt i dette pulserende livet fungerte Fjeld-Ljom og de andre avisene, som organ for informasjon og diskusjon om viktige samfunnsproblemer.

Bilens ankomst var en del av den nye tida, mens kartsankere og ulveplagen særlig i reinsflokkene, sikkert kan påvises langt bakover og framover.

At Fjeld-Ljom fattet interesse for de mange kunstnere som periodevis inntok Bergstaden, har sikret oss spennende stoff om de fire kunstnerne; Ludvig Eggen, Reidar Solli, Anders Krigsvold og Kjell Aukrust. Vi får artige glimt fra det unge kunstnerlivet.

At Johan Falkberget fremdeles er aktuell, både når økonomisk styring og kontroll debatteres eller beskrives og Norge skal presentere seg i operasammenheng, er naturlig for mange og viser hvilken bredde og muligheter, han representerer. Stemmingsrapporten fra Savonlinna er illustrerende.

Vi ønsker leserne lykke til med avisen. Avisproduksjon en gang i året er kanskje den viktigste oppgaven for Pressemuseet Fjeld-Ljoms venner. Avishuset ved Hitterelva og inventaret tilhører Røros museums- og historielag. Venneforeningen består av arbeid med å ta vare på og formidle det unike miljøet. Nettopp derfor er det satt i gang et omfattende arbeid for å sikre viktig originalmateriale fra redaksjonen; bilder, negativer, klipsjeer, korrespondanse. Arbeidet utføres av Rørosmuseet med Erik Roll som faglig ansvarlig og med økonomisk bidrag fra John Solheims fond.

Bli med oss i Pressemuseet Fjeld-Ljoms venner! Her er mange og varierte oppgaver.

Per Hvamstad

Ærede læser

Idet jeg overtar redaksjonen av «Fjeld-Ljom» maa jeg begynne med det hvormed Oftedal endte.

Jeg maa begynne med at bekjende.

Jeg har været en ivrig anarkist og derved gjort forargelse. Og hva verre er, jeg er anarkist fremdeles og kommer til at være det, saa længe ingen har noget bedre at byde mig. — Dette bekjender jeg høit for «Fjeld-Ljoms» menighed — for at spare skumlere for det bryderi at gaa omkring med det bag min rygg.

Men til gjengjæld lover jeg, at disse mine ideer ikke med min fod skal betrede «Fjeld-Ljoms» spalter.

Et lokalblad bør efter min mening ikke være noget agitatorblad. Og minst af alt agitatorblad for saa fremskudte ideer.

Et lokalblad bør være som et sanseredskap.

Rasmus Steinsvik

1 Det bør være som en nerve, der bringer til den ene hvide der rører sig i den anden. Eller som en hjerne, en bygdehjerne, et knudepunkt, hvor meningene mødes og de bygdelige interesser diskuteres.

2 Det bør bringe uidentificeret et indtryk av bygdernes væsen og vilje.

3 Og det bør bringe sine læsere det fyldigste mulige indtryk af det, som foregår ude i verden.

At faa bladet i overensstemmelse med denne tanke, skal være mit program. Intet andet.

Hva de to første punkter paa programmet angaar, vil deres oppfyldelse bero paa skrivekyndige mænd og kvinder inden bygdene.

Et firkløver

Fortsettelse fra side 1

gjærne faa glytte litt ind i den gamle Bergstads liv og skikke.

Kanskje var det jevne anke forhold, som den gang raadet, mer værd end vor tids glimmer og stas. 1914

Det hvite kull

Fortsettelse fra side 1

voll, Einar Aasen, Elisabeth Tamnes (kommunevalgte, B-aksjonærer), Per Arne Gjelsvik, Gry Krogstad (valgt av generalforsamlingen, A-aksjonærer) og Lars Tønset (ansattes representant). Anders Rønning er administrerende direktør.

I 1986 ble kommunens eierandel økt til 66,67 prosent for å innfri kravet om et 2/3 Offentlig eierskap for å få fornyet konsesjon på Kuråfossen II uten tidsbegrensning.

Konsernet har i dag en aksjekapital på kr.3.237.000 fordelt på 32.370 aksjer a kr. 100,-, vel 40 ansatte og består av avdelingene produksjon, nett, energitjenester, installasjon, butikk og administrasjon og økonomi samt datterne Infonett Røros AS og Vi-Tre AS.

Johannes Sundt

Har de noget som ligger dem paa hjerte, saa skriver de. Har de intet, saa blir denne side av programmet blank.

Det tredje punkt blir derimod min sag.

Til den ende vil jeg sette mig paa Norges høieste by og som øren speide dooover landet og udover verden. Alt hva der møder mit øie av interesse skal jeg samvitsfuldt nedtegn i Ljoms spalter. Mærkelige, sørgelige og gladelige tildragelser, — litterære, sociale og politiske strømninger, — kort sagt, lidt av hvert av det som gaar skal komme «Fjeld-Ljoms» læsere til del.

Men hvorledes vil du som anarkist greie politikken, spør du.

Netop i den omstændighed at jeg er anarkist og staar udenfor politikken ligger min styrke og min betingelse for at kunne gjøre mit program fyledest.

Fra mit ophoiede sæde iagttar jeg med filosofisk ro politikens gang og avlæser for mine tilhørere til enhver tid det politiske barometer. Hvad høire vil, hvad venstre vil, hvad de radikale vil meddeller jeg saa upartisk som en stortingsref. Og udav disse meddelelser lader jeg læseren danne sig den mening han selv finder værdt.

Jeg tror paa denne maade at skulle kunne greie den vanskelige bif: at gjøre alle til lags. Thi den som selv er venstremænd behøver jo intet bombardement fra Fjeld-Ljom. Og den som ikke er venstremænd, han blir jo ligefrem lettet naar dette bombardement hører op.

Skulde du nære tvil, ærede læser eller skjønner du ikke hvorledes dette skal gaa til, saa ved jeg ingen bedre raad end at du gaar paa posthuset med det samme og fornyer abonnementet paa Fjeld-Ljom for kommende halvaar, saa skal du få syn for sagen.

Vell mødt da paa nyaaret!

Rasmus Steinsvik

Rasmus Steinsviks programerklæring sto på trykk 30. desember 1891. Formelt begynte han sin redaktørgjerning 1. januar 1892. Av flere grunner fratradte han allerede mars samme år.

Til læseren

Idet jeg fratradte redaksjonen av «Ljomen», takker jeg samtlige læsere for godt om end kort følge-skap, — haabende, at ingen har tat mer forargelse av mine skrivelier, end de har godt av.

Men fremforalt takker jeg de mange som med sine skrivelier har

Håsteinen

At vi har mange typer kulturminner er vel klart for de fleste. Vi kan likevel dele dem inn i to hovedgrupper; materielle og immaterielle kulturminner. Med hus og arbeidsferdigheter, tradisjon, fortellinger og forestillinger på den andre. Unesco, FN's organ for kulturarven, en kjent institusjon på Røros har vedtatt en deklarasjon for arbeidet med immateriell kulturarv, Norge har sluttet seg til denne.

Røros har sjelsagt alle typer kulturminner og fokus har naturlig nok vært mest på de materielle spor, men de immaterielle minner, er en svært viktig del av kulturarven.

Noen kulturminner er begge deler, både handfast og et fenomen som inngår i mange forestillinger og tradisjoner. Håsteinen er et slikt eksempel. Håsteinen er konkret nok for mange, kanskje særlig eldre. Men er også en del av en forestillingsverden, ofte omtalt i sammenheng som «uta stena». Flere av betraktningene i VÅR MENING i «nye» Fjeld-Ljom har møtt på den formuleringen knytt til personer som f. eks. er fra nabokommunen Os. En annen formulering som dekker det samme, er vel at det «ryk uta Sjøåfram å».

Reint fysisk ligger jo denne steinen, dvs. det er flere steiner, ei fint formet steinrøys, midt i Glåma, i Håen nedfor Galåen. Det er en betydningsfull stein, men i år har elva gått så full av vatn, så den har ikke fått vist seg

hjulpet til med at faa bladet læseværdigt. Jeg haaber, de fortsætter, til glæde for sig selv og til nytte og glæde for andre.

Mine bedste ønsker for øvrig!

Rasmus Steinsvik

Les mer om Rasmus Steinsvik og hans dramatiske måneder i «Fjeld-Ljom» i Presehistorisk tidsskrift, som kommer i løpet av høsten og «Fiell Folk» 2012.

fram. Denne steinen var faktisk et par år ei riksrøys mellom Norge og Sverige.

Etter mange års stridigheter måtte kong Fredrik 3. avstå Trøndelag til Sverige i 1658 ved freden i Roskilde. Hvordan grensa tidligere hadde gått mellom Trøndelag og Østlandet, Akershus Stift er litt uklart. Håelva nevnes. Ved å flytte den litt sørover ble det i alle fall klart at Røros verk ble liggende i Sverige! Det måtte til grenseoppgang og — fastsetting, dokumentet er signert på «Røer Aas dend 5 July A(nno) 1658». Her nevnes ikke Håsteinen, men grensa går fra «øfferuste Spidzer i Forredtz Houggen, der fra til Sydere Raffn Berrget, hour nu en Væerre

(varde) bleff opreist». Derfra til «Fæmundtz Kleffuen» Der nordst i Femunden står det en stor varde som skiller Østerdalen fra Herjedalen. Det er kanskje uklart om Håsteinen var riksrøys. Etter to år ble Trøndelag norsk att. Men grenserøys mellom Trøndelag og Østlandet ble den i over 250 år. I Os-boka skriver Thoralf Grue om grensa mellom Røros og den tids Os annekts i Tolgen: Når grensen — blev lagt over Håstene var det et brudd på gammel sedvane. . . . Det er nok en bra stein, men ikke større enn at vannet skjuler den i flom og med nutidens midler vil den i et øyeblikk være pulverisert til atomer. Galåen og Høsoyen horte fra 1837, med formannskapsloven, til Tolgen kommune, men i kirkelig sammenheng til Røros.

Etter 1912 ble det diskusjon om endring av grensa, med komiteer og forhandlinger og fra 1913 blir Galåen og Høsoyen overført til Røros. Først fra 1. juni 1917 er grensa formelt på plass. Ny grensestein med Kong Haakons emblem blir satt opp mellom Høsoyen og Myre inntil dagens riksvog ved Havsjøen og Djuphalsbekken og Håsteinen mister sin funksjon som grensestein men beholder likevel sin posisjon i folks oppfatning av tilværelsen. Det nye grensepunktet kan vel ikke sies å være særlig solidere enn gamle Håsteinen. Det er ikke lenger behov for fysisk solide grensepunkter. En har andre metoder for å slå fast grensepunkter nå.

Håsteinen og den nye grensesteinen er eksempler på materielle kulturminner. Samtidig er det forvaltningsgrenser og grenser der ulike kulturområder møtes. Ingen av disse grensene er synlige, men forvaltningsgrensa kan være bastant nok, mens grenser for kulturområder, skjæringspunktet mellom trøndersk og østnorsk kulturpåvirkning, er mer flytende. Det kan også være ei personlig grense. Ei grense som en med blandede følelser steg over. For noen var det viktig å holde seg innfor, for andre var det viktig å komme seg ut. Kanskje fulgte det både mistanke og misunnelse med folk som hadde vært «uta stena».

En viktig del av kulturminneforvaltninga er å sikre kunnskap om kulturminnet. Derfor er det viktig å få kunnskap om steinens betydning og plass for rørosingen

Fortsettelse side 3

Bli medlem av

Pressemuseet
Fjeld-Ljoms Venner

Personlig medlem kr 200,-
Foreninger, lag kr 750,-
Firmaer, bedrifter kr 1500,-

Innbetaling til kto. 4280.05.29020

Organisasjonsnr. 998 587 611

VENNEFORENINGEN

Er åpen for alle interesserte som vil støtte Pressemuseet Fjeld-Ljom på Røros.

Medlemskontingenten går til drift av huset, vedlikehold, strøm og forsikring.

Vårt formål er istandsetting, bevaring og drift av det tidligere Avishuset Fjeld-Ljom, samt bidra til at det rundt avishuset bygges opp et museum med gjenstander som viser utvikling knyttet til produksjon i bly.

Besøk vår nettside: www.fjeld-ljom.no

Besøk Røros og «Pressemuseet Fjeld-Ljom»

— et komplett avishus

Kontakt Røros Turistkontor, tlf. 72 41 11 65

Tidsskrift om pressebyen Røros

Heile neste nummer av Norsk Pressehistorisk Tidsskrift kjem til å handla om det unike presse-miljøet i Røros. Sidan 1880-talet har byen og omlandet gjeve gro-botn for ein livleg avisflora og gode skribentar.

Denne delen av norsk presse-historie er enno ikkje fullt belyst. For å betra på forholdet, arrangerte Norsk Pressehistorisk Forening og Pressemuseet Fjeld-Ljoms venner i april eit godt besøkt heildagsseminar der Bergstadens avishistorie og arbeidet med Pressemuseet Fjeld-Ljom var tema. Foredragshaldarane arbeider nå med å utvikla innlegga sine til artiklar. Dei skal på trykk i neste nummer av Pressehistorisk tidsskrift som kjem ut før jul.

Pressehistorisk tidsskrift får ein tak i ved å melda seg inn i Norsk Pressehistorisk Forening. Om du ikkje alt har ordna med medlemskap, sender du ein mail til NPF-sekretær Elisabeth Vislie, epost: eva.mediebedriftene.no.

Lokale storrelser fra arkivet : Fra venstre: EmilUndbjem (trommer), Håvard Løberg (trombone), Ketil Løberg (saksofon) og Eivind «Rattii» Løberg (trompet).

Registrering i Pressemuseet

I 2011 ble det innledet et arbeid der målet er at Pressemuseet Fjeld-Ljom skal kunne bli et åpent museum for publikum. Rørosmuseet fikk i oppdrag å utarbeide forslag til tiltak som burde iverksettes før museet kunne bli mer åpent. Brann og tyverisikring av inventar, dokumentasjon og registrering av maskiner og utstyr samt innsamling, katalogisering og registrering av arkivmateriale var de tiltakene R.museet ville iverksette. I samarbeid med Venneforeningen ble det enighet om å starte med sikring av arkivmateriale i form av brev, protokoller, dokumenter og foto. Materialet befant seg i andre etasje i Pressemuseet. Materialet

ble fraktet til Rørosmuseet og ble gjennomgått, sortert, pakket i arkivbokser og etikettert. Det er utarbeidet en katalog for senere gjenfinning i arkivet. Fotomaterialet er skannet og er reprofotografert og hvert enkelt motiv har fått et nummer og blitt registrert digitalt. Digitaliseringsarb. blir ferdig i løpet av høsten d.å. og i skrivende stund er 1773 motiver digitalisert. De fleste fotografiene er tatt i Rørosområdet på 1960- og 70-tallet, og inneholder interessante og viktige bilder tatt i en periode så langt ikke er godt dokumentert!

Arbeidet er finansiert med bidrag fra John Solheims fond og Fritt ord.

Bør Børson jr. - «lausungen»

Når en i ettertid ser på Falkbergets diktning og hva som fortsatt lever, er det kanskje ikke så merkelig at det ved internetsøk siste året er «Bør Børson» som får absolutt flest treff. Satiren om aksjspekulanten Børson er fortsatt like aktuell.

Tusberg/Moon-Iversens musikkspillversjon settes opp både av amatører og profesjonelle landet over: Vestnes teaterlag/Tomrefjorden Songlag, Grong barne- og ungdomslag, ungdomslaget Henrik Wergelands minne i Fåberg, Lindås Ungdomslag ved Bergen, og Støren kulturhus har vist musikkspillet. I 2013 skal Trøndelag Teater, Arendal Musikkteater og Utspeil ved Orkdal kulturhus vise stykket. Lite visste Falkberget hvilken posisjon Børson skulle få.

Børson er blitt et begrep slik et knippe sitater viser: «Har regjeringen ansatt Bør Børson som rådgiver i Oljefondet?» «Som Bør Børson i sin tid uttrykte det: Det vart itjno konnkurs deinna ganga». (Anton Mork om den greske regjeringas økonomitiltak). «— en slags bengalsk Bør Børson». «Den spekulative Bør Børson dyrkes som en gud...». Ordføreren i Båtsfjord kommune «er trygg på at han bor i en kommune der Bør Børson-faktoren er betryggende høy nok for satsing på vindkraft». Om ordføreren i Loppa kommune: «En stram styring av økonomien er nødvendig. Det er ingen grunn til at Jensen skal bli Finnmarks svar på Bør Børson». Og E. Falk skriver: «Jeg tror Lillehammer kunne trenge en Gammel-Bør som passet på at vi styrte etter budsjett».

Ase Berg

Fra Fjell-Ljom til Aftenposten

Inger Johanne Alstad (t.v.) sammen med sin journalist kollega i Fjell-Ljom Ase Tveiten.

Fjell-Ljom har ikke bare vært en god lokalavis gjennom 125 år, den har også vært en god skole for mange. Det er ikke få som har trått sine journalistiske barnesko i det gamle avishuset ved Hyttelva, og de senere lokalen avisa har holdt til i, før de har vandret ut i den store verden.

En av dem er Inger Johanne Alstad som kom til Røros med fersk mellomfagseksamen i nordisk litteratur og historie i Trondheim. Hun hadde ingen journalistisk erfaring fra før, men etter halv annet år som journalistlærling i Fjell-Ljom, bar det rett til Oslo og Aftenposten.

Sjefredaktør Hans Vatne var nok litt skeptisk til min korte erfaring og ga meg en prøvetid på hele to år, forteller Alstad. Men Aftenposten var tydeligvis vel fornøyd med den ferske journalistpiren og har beholdt henne siden.

Jeg ble jo ansatt som lærling, men det var ikke mye læretid, det var rett i jobb sammen med den eneste redaksjonelt ansatte ellers, redaktør Øyvind Næss. Litt senere ble redaksjonen utvidet med en til. Det var Ase Tveiten som kom direkte fra Journalisthøgskolen.

Alstad forteller at det ble en hektisk, men trivelig tid i Fjell-Ljom og på Røros. Hun kjente litt til Røros fra før, hadde vært der noen gange, men kjente byen og området best fra Falkbergets bøker.

Jeg var veldig betatt av Falkberget og følte jeg lærte mye om folkene og stedet gjennom hans bøker, sier Alstad som synes det gikk greit å finne seg til rette i Røros sjøl om hun ikke var lokalkjent eller kunne så mye

på forhånd om folk og Rørossamfunnet slik det var da hun kom dit.

Det var lett å bli kjent med folk på Røros, forteller Alstad som selv var en åpen person som likte å prate med folk. Det er ikke noe dårlig utgangspunkt for dem som ville bli journalister. I begynnelsen var det også litt problematisk å komme seg rundt på Røros og i distriktet, uten bil som hun var. Etter hvert fikk hun råd til en brukt Moskvitch, men den var ikke av de mest solide, og på en tur til Sverige ble det full stopp da den begynte å brenne. Så ble det å haike tilbake til Røros. Men å være journalist uten bil, og dekke hele distriktet, var ikke mulig, så etter hvert fikk hun seg en Folkevognsboble som hun ble godt hjulpet med når hun skulle dekke begivenheter og møter rundt om. For Fjell-Ljom på den tiden hun var her, dekket ikke bare Røros, men fortsatt deler av Nord-Østerdal og sørlige delen av Gauldalen slik den hadde gjort helt fra Olaf O. Bergs dager. Det halvannet året Alstad var i Fjell-Ljom brukte hun godt. Fra første dag var det rett ut i jobb og jobbe som en fullverdig journalist, ta ansvar og levere stoff til rett tid. Læringskurven ble bratt, men Alstad besto prøvene, og det med glans. For da en av landets mest ettertraktete arbeidsplasser for journalister Aftenposten trengte flere folk, fikk Alstad tilbudet, i skarp konkurranse med langt mer erfarne journalister fra hele landet som gjerne ville begynne hos tanta i Akersgaten. Et tilbud verken hun eller Aftenposten senere har angret på.

Tjeneste

for en snil bra pige er ledig straks paa Røros pleiehjem, Man henvender sig til fru Sigveland. (1907)

Malmkjøring

fra Qvintus og Solskinsgruberne til Stortwartz erholdes straks ved Henvendelsen til Stigeren paa Stortwartz Grube. (1907).

For en øvet butikjomfru

er plads ledig i Røros kooperative selskab. Ansøgninger ledsaget af bekræftede attestkopier og lønsforlangende pr. maaned kan indsendes inden førstk. lørdag til forretningsføreren. (1907)

Grubearbeidere

Grubearbeidere kan strax faa plads paa Kjølø grube. God akkordfortjeneste udloves flinke grubeminerere. Kun de med udmærkede attester som grubeminerere bør komme. (1907)

Avlsokse

Hos Hans Aasen staar en avlsokse til bedækning. Springpenge 50 øre. (1907)

Bazar.

Røros-sanitetsforening agter at afholde en bazar førstkommende marked. Gaver modtages med tak af;

Magdalena Sigveland, Julie Getz, Laura Olsen, Ada Falch, Petronille Tønset, Laura Didriksen, Anna Fahlstrøm, Johanne Larsen, Anne Østby, Petronelle Brynhildsvold

(1907)

1911-årgangen

Ulven er nærgaaende

Fra Aalen meddeles «Fjeld-Ljom» at da to gutter forleden dag var oppe i Kjøløfjeldene kom to ulver sættende imot dem. De var saa nærgaaende at gutten maatte søke op i taubanebukkene, som heldigvis var like i nærheten.

Man formoder at ulvene var paa jagt efter rensdyrflokken som i disse dage er paa vei fra Værdalsfjeldene til Valdres.

I Tydalsfjeldene har graabeien revet i hjel to rensdyrkalver. (1911)

Rypefangst

Ogsaa i Vingelen foregaar ivinter en noksaa stor rypefangst, meddeles «Fjeld-Ljom». Enkelte gjør ikke stort andet end at fange rype. De reiser hjemmefra tidlig om morgenen og kommer igjen næste dags aften aldeles fuldstet med ryper. De tar gjennomsnitlig ca. 30 ryper hver paa en slik ekspedition. (1911)

Røros komm. Lysanlæg

I anledning «abonnent»s — lysabonnent (?) kan det ikke være, da burde han vite bedre — forundring i Fjeld-Ljom for onsdag over gjentagne stansninger av lysmaskinen er indtruffet, opplyses at de forholdsvis korte stansninger som er skeet har vist at inte alvorlig har været paafærdet. En stansning har jo indtruffet før og kommer vistnok til at ind-

træffe, saa «Abonnent» ikke maa blive forskrækket om saa skulde hælde senere. Jeg for min del finder det ikke saa forunderlig fært, om en lysmaskin stanser. Vi hører jo altfor ofte, at større lysverk end Røros komm. bliver nødt til at puste i bakken.

Imidlertid skylder jeg maaske lysabonnentene meddelelse om, at den første stans der indtraf nyt-aarsnat, havde sin grund i, at den adskillig gamle rem fra turbinen paa maskinen gikk i stykker, saa de 2 timers stans gikk med til at reparere den. Den anden stans søndagskveld sidstleden var paa grund av en liten uregelmessighet paa strømsamleren, som blev avpusset paa mindre end en halv time. Stansingen har saaledes indtruffet paa de tider, da kraftforbruket har været paa det mindste.

Nogen yderligere opplysninger kan jeg for nærværende ikke angive.

Røros, 16-1-13
Anders Ødegaard

Medarbeidere søkes!

Pressemuseet Fjeld-Ljoms venner har behov for flere medarbeidere. Vi skal holde liv i gamle ferdigheter: Produsere og utgi avis en gang i året på gammel-måten med blytsats. For å få til det trenger vi personer som kan betjene de gamle settemaskinene og trykkpressa.

Skal det bli avis må vi også ha stoff. Som alltid trenger Fjeld-Ljom lokale medarbeidere. Med-

arbeidere som kan ta sine lokal-samfunn på pulsen og dessuten ta opp viktige spørsmål til debatt. Vi ønsker korte og poengterte artikler. Men for å si som Rasmus Steinsvik i 1892, det skal være ting av allmenn interesse og ikke ting som «kun vækker forargelse uden at gavne nogen».

Opplæring vil bli gitt av våre erfarne medarbeidere og Norsk Handverksutvikling, Maihaugen, Lillehammer.

Vi tilbyr interessante oppgaver og utfordringer i et positivt miljø. Ta kontakt med Pressemuseets venner.

1914

Søndag reiser Røros fotballklubb til Tønset hvor de skal matce med Tønsetingernes fotballsparkere.

Rensdyrkjød. Stege, Bove, & Rygge

atter på lager hos

P. Holden.

Håsteinen... Fortsettelse fra side 2

og andres bevissthet. «Gamle» Fjeld-Ljom tar gjerne mot innspill og trykker dem i neste års utgave. I mellomtida er det kanskje noen som kan arrangere ei utflykt til Håsteinen!

Ei googling på «uta stena» gir forresten interessante utslag. Fjell-Ljom kommer fram, men også flere fjellpartier i Øst-Europa bærer navnet uta Stena. Så den internasjonale tilknytninga er der!

Per Hvamstad

Kunstnerne inntar Bergstaden

Kunstnerne inntar Bergstaden, tegning av Kjell Aukrust, privat eie

At gamle aviser er spennende lesning og gir gode opplysninger og glimt fra tidligere tiders liv og virksomhet er en kjent sak. Men mange erfarer at det er lett å gå seg vill i gamle avisspalter og fort glemme det en egentlig var på jakt etter. Fjeld-Ljom er ikke noe unntak i så måte, snarere tvert om.

Sommeren 1941 kan avisen melde at Kunstnerne inntar Bergstaden! Røros Bergstad har alltid hatt stor tiltrekningskraft på kunstnere på jakt etter motiv. Sommeren 1941 melder avisen om fremadstormende ungdom som har valgt den kunstneriske løpebane har inntatt Bergstaden. «To unge kunstmalerere, den ene østerdøl, den andre gauldøl, ligger på Røros og maler Bergstadmotivene om dagen. Det er Kjell Aukrust, sønn av landbruksskolestyrer Aukrust i Alvdal og Anders Krigsvold fra Singsås. De er kamerater fra Statens håndverks- og kunstindustriskole, hvor de har den kjente kunstneren Per Krogh som hovedlærer. Krigsvold gikk i vinter Statens Kunstakademi

hos prof. Revoid. Aukrust prøvde seg derimot i reklamefaget, men det ble han lei av, sier han, og til vinteren går vel veien til Kunstakademiet for ham også.»

Fjeld-Ljom nærmest fotfølger Aukrust og Krigsvold og kommer med støtte, men interessante meldinger. Da avisen oppdager dem, har de allerede vært på Røros ei uke og skal seinere til Lom. Etter å ha fortalt litt om bakgrunn og hva de driver med i Oslo, konkluderer journalisten: «Vi tør nok si at begge er lovende kunstnere.»

Men Aukrust og Krigsvold var ikke aleine, det er mange av dem og de vises i bybildet, blant andre to svensker Meyer og Logisch. Roar Matheson Bye var allerede en etablert kunstner med sommerbolig på Røros. Han inviterte Aukrust og Krigsvold til utstilling i Trondhjem Kunstforening til høsten, men det ble ikke gjennomført. Matheson Bye formidler et maleri av Krigsvold til en venn i Bergstaden, som kjøpte det for noen hundre kroner. «Den beskjedne kunstner kunde utvil-

somt fått atskillig mer for dette bildet under større forhold» konkluderer Fjeld-Ljom. Avisen melder så at Krigsvold og Aukrust drar videre til Lom og Bøverdalen. Men så blir det krigen og vinteren som dominerer Røros og nyhetsbildet.

Men utpå sommeren 1942 kan Fjeld-Ljom melde: Den unge, lovende kunstmaleren Kjell Aukrust fra Alvdal er kommet til Bergstaden i sommer også for å male Røros-bilder. Kjell har brukt vinteren i Oslo aktivt, og blitt godt kjent som illustratør i ukblad og julehefte, mens han om sommeren maler ute, som de fleste kunstmalerere jo pleier å gjøre, konkluderer journalisten begeistret. Da avisen traff Kjell Aukrust gikk han og ventet på Anders Krigsvold. Sammen skulle de gjennomføre samme opplegg som året før. Først noen uker på Røros, så til Lom, Bøverdalen og Jotunheimen.

Også denne sommeren var det mange unge kunstnere på Røros, som aktivt flakket rundt i Bergstaden på jakt etter motiv. Dette var unge fremadstormende kunstnere som ble lagt merke til i bybildet. Journalisten kan fortelle at produksjonen er stor. En innsender i avisen lurer på «Når en legger merke til de mange unge kunstmalerere som no arbeider på Røros får en uvilkårlig lyst til å spørre om de kunde tenke seg muligheten av å holde en utstilling, så vi fikk se arbeidene deres samlet». Fjeld-Ljom har vært inne på det samme og støtter opp under ideen.

Utstilling blir det, den åpnes i Sangerhuset 31. juli, med arbeider av Ludvig Eggen og Reidar Solli, begge fra Røros sammen med Anders Krigsvold og Kjell Aukrust. «Det var mange gode malerier å se på utstillingen — de aller fleste med Rørosmotiv. Bare Anders Krigsvold hadde

noen som var malt annetsteds, nemlig tre-fire Gudbrandsdals- og Jotunheimbilder fra i fjor.» Ellers hadde både han og Kjell Aukrust holdt seg til motiver i Bergstaden, mens Ludvig Eggen også hadde noen malerier fra omegnen. Reidar Solli holdt seg til Bergstaden. Foruten malerier stilte Krigsvold ut noen tusjtegninger, og Aukrust hadde noen tegninger «til dels av humoristisk art». Så da veit vi det!

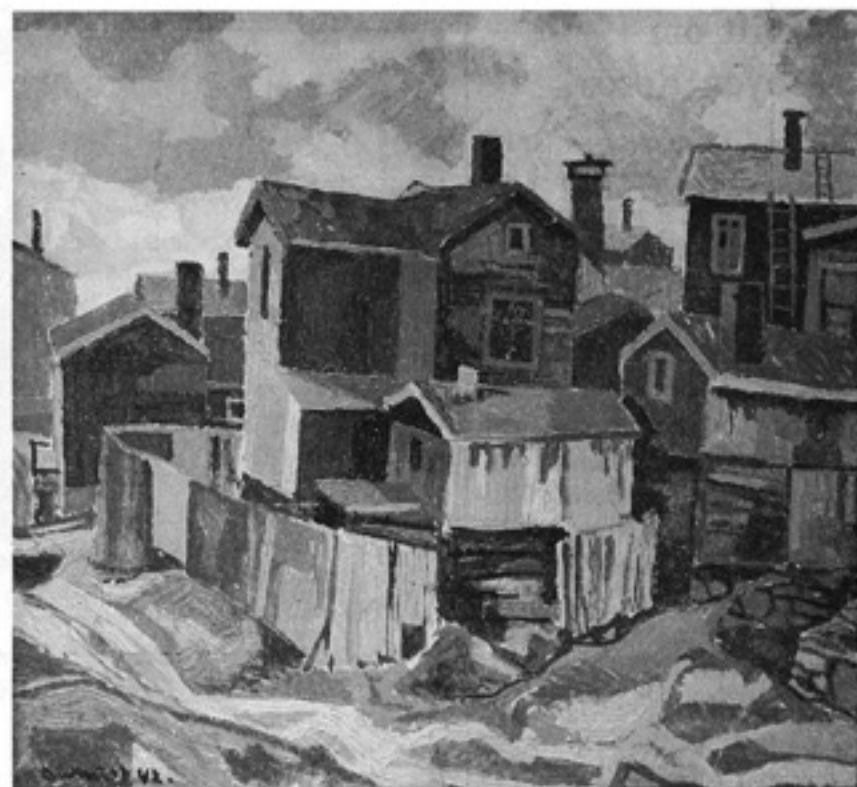
Interessen var tydeligvis stor og salget gikk bra, til tross for at det var ferietid, som avisen bekymrer seg for. Journalisten har fått opplyst at Krigsvold solgte for mellom 2-3000 kroner. Hvem som kjøpte er sjølsagt ikke kjent. Det var sikkert både lokale og tilreisende. En ikke navngitt meieribestyrer kjøpte flere malerier usett og hentet dem seinere fra under trappa i Sangerhuset! Vi veit også at malerier ble brukt som oppgjør for losji og de unge kunstnerne hadde også bruk for tobakk.

De fire kunstnerne fikk ulikt livsløp. Kjell Aukrust og Anders Krigsvold satset for fullt på kunsten. Kjell Aukrust som multikunstner, tegning, akvareller, forfatter og konstruktør, mens Krigsvold ble teatermaler. Ludvig Eggen bodde ei tid i Trondheim og var journalist, bosatte seg seinere på Os. Han hadde en svært stor produksjon som maler, gards- og setermotiv i rikt monn. Reidar Solli fortsatte også med tegning og malerier og har en stor produksjon etter seg. Fra nyere tid henger det arbeider av han i Kaffestuggu, men han sikret tilværelsen med et fast yrke ved sida av.

Kjell Aukrust fortsatte å male utover 40-åra, men gradvis ble det tegning, avistegner, forfatterskap og konstruksjoner som tok all tid. Malerpenselen tok han først fram igjen på sine eldre dager.

Men i sommer satte Aukrust-senteret i Alvdal søkelyset på hans tidligere virksomhet. Gjennom gode kontakter ble kjente malerier sporet opp og velvilligst lånt inn til senteret som kunne åpne utstillingen Den unge Kjell Aukrust. Det var ingen som hadde sett denne samlinga tidligere. For Kari Aukrust, som var tilstede, var dette ukjente arbeider, med unntak av noen, bl.a. «I Barna i skogen» som henger i senteret. Det eldste arbeidet er fra 1935. Da var Kjell Aukrust bare 15 år. Året etter, 1936, får han den kjente anbefalingen fra Henrik Sørensen: Kjell Aukrust er eller skal bli maler. Går på malerskole. Slipp ham inn. Etter malerskole og snekkerskole i Oslo, ble det Statens håndverks- og kunstindustriskole og Statens Kunstakademi.

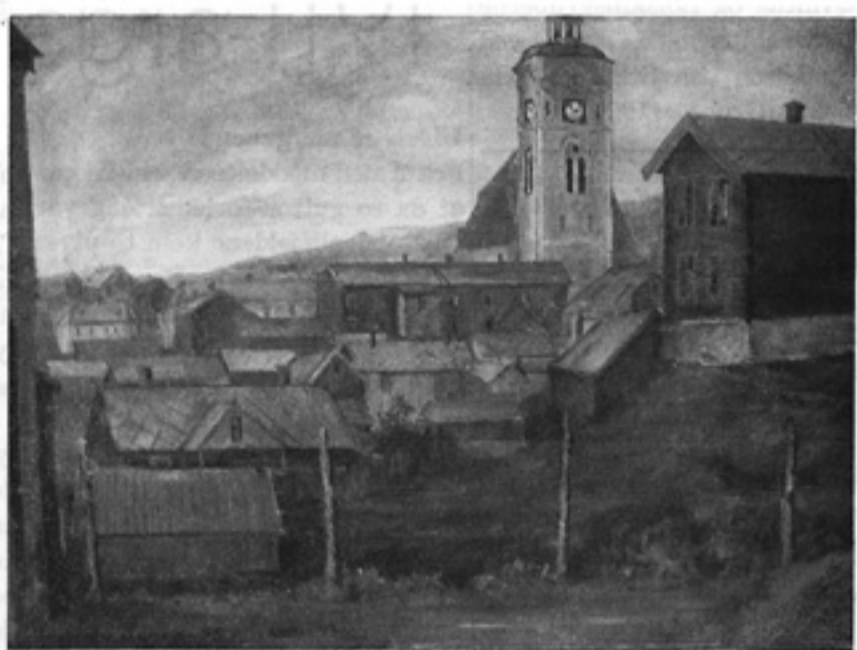
Storparten av maleria i utstillingen er imidlertid malt under

Motiv fra Hanan av Kjell Aukrust, 1942, tilhører Rørosbanken

Rørosmotiv av Anders Krigsvold, 1942, tilhører Trondheim Kunstmuseum

Rørosmotiv av Ludvig Eggen, 1942, privat eie

Rørosmotiv av Reidar Solli, 1944, privat eie

krigen og svært mange har motiv fra Røros og Bøverdalen. Aukrust har valgt kjente Rørosmotiv; Asengården med kirka, slagghaugene og bebyggelsen på Haugan og Flanderborg. Han har også, som på mange malerier forøvrig, lurt inn personer. På et maleri ser vi et ektepar på tur inntil Sta'a, på et annet er det på veg hematt med tung ryggsekk. Fra Bøverdalen er det landskap med Lomseggen og fjellrekka i Bøverdalen, men også gardar og hus. Mange malerier har kommet fram, men det fins nok mange flere. Kanskje kan det om noen

år bli en enda større utstilling. En utfordring til Røros-miljøet må være å lage en utstilling med kunstnerkameratene fra 1942: Reidar Solli, Ludvig Eggen, Anders Krigsvold og Kjell Aukrust! Nå har det gått 70 år sida de hadde sin første, og eneste, fellesutstilling.

Les mer: Finn Jor: Kjell Aukrust med pensel. Finn Jor: Galleri Aukrust. Per Hvamstad: På sporet etter den unge kunstmaleren Kjell Aukrust, i Arbok for Nord-Østerdalen 2001.

The Fourth Watch of The Night

Operaen «Den fjerde nattevakt» har tatt det første skrittet ut i verden. Kan den bli vår nasjonalopera? Mange mener det.

Den Norske Opera var invitert til Savonlinna Operafestivalens hundreårsjubileum i 2012 med to representative verk, og valgte «Peter Grimes» og «Den fjerde nattevakt».

Operaen «Den fjerde nattevakt» med musikk av Gisle Kverndokk

og libretto og regi av Ivar Tindberg, hadde urpremiere i 2005. Våren 2021 hadde den nypremiere i operaen i Bjørsvika. Og i august var det altså Savonlinna. Her er Kverndokks beretning etterpå:

«Finnene elsket operaen vår, og applausen ville ingen ende ta etter begge forestillingene. Vi fikk bare helt supre kritikker i alle aviser. Det var virkelig en opptur! Helt utrolig at norsk presse var

så fraværende. Dette var stort, som den finske ambassadoren sa; det største kultursamarbeidet mellom Norge og Finland i nyere tid! Så Falkberget har virkelig gått til hjerte hos finnene. Folk gråt mot slutten. Ivar måtte forandre endel på scenearrangementene for å få det til å passe inn på den spesielle scener der. Med det resultat at folk trodde dette var skapt for denne flotte scenen, i en vakker middelalderborg. Bl.a. gjorde Ivar det slik at nå hovedpersonene døde, gikk de langsomt opp en lang stein-

trapp på siden. Det var veldig virkningsfullt. Når Gunhild kommer til Benjamin, og han er død, og Ol-Kane'essa også går i døden, følger Gunhild etter dem opp trappen. Men Lille Ellen stopper henne og tar henne med tilbake til livet.»

Representanter fra utenlandske operaer var på besøk i Oslo og Savonlinna. Så nå blir det spennende om «The Fourth Watch of the Night» finner veien videre ut i verden.

Ase Berg

Besøk Presse-museet

Fjeld-Ljom

Et levende museum hvor aviser blir satt og trykt i bly

Vi trenger flere gode venner av Pressemuseet Fjeld-Ljom!!!

